

‘GESPREK BIJ LEVEN’ WORDT STILAN VASTE PRIK VOOR UITVAARTBEGELEIDERS

Een reep chocolade bij het bidprentje

Zwaar zieke mensen die om euthanasie verzoeken, willen behalve hun dood ook steeds vaker hun eigen uitvaart regisseren. ‘Geen afscheid van dertien in een dozijn, maar een tot in de details doorgesproken adieu.’

VAN ONZE CORRESPONDENTE ‘WAAR IS GOD?’

HILDE VAN DEN EYNDE

BRUSSEL Greet Chielens is uitvaartbegeleidster in Brugge. Een op de twee mensen van wie haar bedrijf Doodgewoon de uitvaart verzorgt, heeft ze gesproken terwijl ze nog in leven waren. ‘Ze bellen me zelf op. Dan ga ik bij hun bed zitten en luister ik naar hun wensen. Willen ze thuis worden opgebaard? Willen ze dat ik hun lichaam in een kist leg, of in een lijkwade wikkel? Daar praten we over, op een moment dat het nog kan. Want drie of vier dagen later zijn ze er vaak niet meer.’

Dat uitvaartbegeleiders in Vlaanderen al bij leven worden gecontacteerd door mensen van wie ze straks de lijkverzorging zullen doen, is niet nieuw, zegt Rigo Verhaert. Hij is coördinator bij het Kempense palliatieve-zorgnetwerk Coda. Wel heeft hij de indruk dat stervenden in de aanloop naar een geplande dood vaker dan gemiddeld de regie in eigen handen nemen, al houdt de uitvaartbranche hierover geen cijfers bij. ‘Bij de officiële formulieren voor een euthanasieaanvraag zit een luik waarin naar de uitvaartwensen wordt gepolst. Willen mensen een religieuze dienst of niet? Willen ze gecremeerd worden of begraven? Vaak zijn die standaardvragen een aanzet om uitgebreider over het aanstaande afscheid door te denken, en een en ander op papier te laten zetten.’

Wanneer overlijdt u?

‘Als ik na een euthanasie bij een sterfhuis arriveer, is de sfeer meestal veel lichter dan na een natuurlijk overlijden’

GREET CHIELENS

Uitvaartbedrijf Doodgewoon

Voor uitvaartbegeleiders, die vroeger pas in actie kwamen als de klant al was overleden, is het een heel andere manier van werken. ‘Mensen die gaan sterven, willen niet alleen de muziek op hun uitvaart bepalen of mee kiezen welke teksten zullen worden voorgedragen’, zegt Steven D’Hoore, uitvaartverzorger bij het Gentse bedrijf Vercruyssen.

‘Steeds vaker willen ze het draaiboek van hun afscheid helemaal mee vormgeven. Soms gaan er maanden over voor het helemaal goed zit.’

Als mensen vooraf aangeven dat ze door euthanasie zullen komen te overlijden, vraagt Greet Chielens van uitvaartbedrijf Doodgewoon doorgaans om sterfdatum en -uur te mogen weten. ‘Zodat ik me kan klaarhouden voor de lijkverzorging. Het is dan vreemd om te beseffen: om zes uur vanavond zal de dokter op dit of dat adres aanbellen. Dan denk ik de hele dag: die mens ziet nu voor het laatst de zon opgaan, die poetst nu voor de laatste keer zijn tanden. Maar voor de stervende zelf kan het soms niet rap genoeg gaan, en als ik na een euthanasie bij een sterfhuis arriveer, is de sfeer meestal veel lichter dan na een natuurlijk overlijden. Mensen hebben samen nog champagne gedronken, er branden kaarsen, nabestaanden zijn voelbaar opgelucht omdat er geen lange doodsstrijd aan het overlijden is voorafgegaan: bij euthanasie zijn mensen meestal al na een paar minuten “weg”.’

De stervenszegen

Steven D’Hoore is behalve als uitvaartbegeleider ook actief bij Emmaüs Vlaanderen – Rent a Priest. Het gebeurt geregeld dat mensen die euthanasie gaan krijgen, die vereniging vooraf contacteren, zegt hij. ‘Om de uitvaart voor te bereiden, maar ook omdat ze vooraf de stervenszegen willen krijgen. Een enkele keer vraagt iemand zelfs of een pastor bij de euthanasie aanwezig kan zijn.’

‘Mensen die gaan sterven, willen niet alleen de muziek en de teksten kiezen op hun uitvaart. Soms gaan er maanden over voor het helemaal goed zit’

STEVEN D’HOORE

Uitvaartverzorger bij Vercruyssen

Bart Pieters verleende als voorganger bij Rent a Priest al meermaals zo’n stervenszegen. ‘Het zijn intense, vaak uiterst mooie momenten’, zegt hij. Onlangs riep een zwaar zieke, uitbehandelde jonge vrouw zijn hulp in. ‘Ze was diepgelovig en wilde graag voor haar dood de zegen krijgen. Omdat ze om euthanasie had verzocht, een keuze die door de kerk wordt veroordeeld, durfde ze dat niet aan haar eigen pastoor te vragen. Die vrouw had haar hele uitvaart uitgedacht. Ze wist wie ze wilde uitnodigen en wie niet, welke muziek er zou spelen – uitsluitend Frans Bauer, ze was gek op zijn werk – wie er een toespraak zou houden en wát die zou zeggen. Ik heb een hele avond bij haar gezeten om haar levensverhaal – en dat was geen heiligenleven – uit haar eigen mond op te tekenen.’

Voor stervenden is het vaak een pak van hun hart dat hun uitvaart vooraf geregeld is. Greet Chielens: ‘Ze zeggen: dan moeten de kinderen zich dat niet meer aantrekken. Soms staat het verschuldigde bedrag al op mijn rekening nog vóór ze overlijden.’

Papa wil weer eens speciaal doen

Een uitvaart vooraf met de betrokkenen doorpraten, heeft vooral voordelen, zegt Chielens. Vaak hebben kinderen geen idee hoe hun ouders hun uitvaart hadden gewild. Ze hebben daar nooit met elkaar over gesproken. ‘Ik dénk dat papa gecremeerd had willen worden, zeggen ze dan. Of: bij mama is het zeven jaar geleden zo en zo gegaan –

doe voor papa maar hetzelfde. Terwijl een afscheid zoveel vervullender kan zijn als rekening wordt gehouden met de wensen van de overledene.'

Zo werd Chielens ooit gebeld door een man die zijn hele leven verlekkerd was geweest op chocolade. 'Zou het erg raar zijn, vroeg hij me, als hij de aanwezigen bij zijn uitvaart behalve een rouwprentje ook een reep chocolade mee naar huis zou geven? Welnee, zei ik. In zijn afscheidsviering hebben we toen een tekst over de rol van chocolade in een mensenleven verwerkt: zoals dat Sinterklaas chocola in je schoen stopt, maar ook de troost die mensen in moeilijke momenten kunnen vinden bij chocolade.'

Een enkele keer strijken mensen die de eigen uitvaart regisseren, hun nabestaanden zo tegen de haren in. Chielens: 'Een man wilde na zijn dood in een lijkwade worden opgebaard en na de afscheidsdienst ook zo gecremeerd worden. "Papa wil weer eens speciaal doen", was de reactie van zijn kinderen. Zij vonden het vooruitzicht van een in doeken gewikkelde vader te confronterend. Als compromis is de vader volgens zijn wens in lijkwade opgebaard en gecremeerd, en is de uitvaart achteraf rond de asurne gehouden. Nadien kwamen die kinderen me vertellen dat de aanblik van hun vader in lijkwade hen beter was bevallen dan gevreesd.'